

КОНСПЕКТ
ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ
специалност „Религията в Европа“ – Профил Б

1. Бог – Творец на света: подбуди и цел за сътворяването на света, живота и човека.

Препоръчителна литература:

- Лоски, Вл. Очерк върху мистическото богословие на Източната църква. С., 2005, 89 – 110.
Митев, Д. Православно догматическо богословие. Варна, 2004, 55 – 66.
Осипов, А. Путь разума в поисках истины. (Основное богословие). М., 1999, 317 – 338.
Помазанский, протопр. М. Православное Догматическое Богословие. Jordanville, N. Y., 1963, 60 – 86.
Романидис, прот. Й. Прародителският грях. Варна, 2017, 67 – 81.
Стойчев, архим. С. Догматическо богословие. Киев, 2016, 186 – 207.
Уеър, митроп. К. Православният път. С., 2014, 54 – 73.
Флоровски, прот. Г. Творение и Изкупление. С., 2008, 41 – 86.
Флоровски, прот. Г. Философия и богословие. С., 2012, 59 – 85.

2. Метафизиката на Аристотел. Учението за бога.

Препоръчителна литература:

- Жилсон, Ет., Бьонер, Ф. Християнската философия. С., 1994
Христов, И. Метафизиката в Аристотеловата „Метафизика“. – Аристотел, Метафизика. "Сонм", С. 2000, с. XLI–LXXX (<https://www.academia.edu/11997612>)
Саврей В. Я. Александрийская школа в истории философско-богословской мысли. Едиториал УРСС, 2011 (https://vk.com/doc281635589_428503073)

3. Старозаветният канон – оформяне и съдържание.

Препоръчителна литература:

- Из историята на старозаветния библейски канон. Състав. Ивайло Найденов, С., 2012.
Библейски речник, изд. Нов човек, С., 1994.
Марковски, Ив. Въведение в Свещеното Писание на Стария Завет. В.Т., 1992.

4. Тълкуването на Стария Завет през патристичния период 4-8 век.

Препоръчителна литература:

- Русев, Р. Екзегетиката на Свети Кирил Александрийски. С., 2019.
Kannengiesser, Ch. Handbook of Patristic Exegesis: The Bible in Ancient Christianity. Brill, 2006.

5. Синоптичният въпрос.

Препоръчителна литература:

Трайчев, Е. Нов прочит на студията на проф. Н. Н. Глубоковски „синоптическият въпрос и опитите за неговото решаване“. С., 2001.

Трайчев, Е. Синоптическият проблем в края на ХХ век. – ДК, № 1, 2001.

Трайчев, Е. Синоптическа беизходица или грешка в метода (към въпроса за литературните отношения между първите три канонични евангелия). – ГСУ БФ, Т. 5, 2004.

6. Учението за Логоса (Словото) в Предговора на Евангелието според Йоан

Препоръчителна литература:

Барсов, М. Сборник статей по истолковательному и назидательному чтению Четвероевангелия. Т. I, СПб., 1893.

Глубоковский, Н. Н. Евангелия и их благовестие о Христе Спасителе и Его изкупительном деле. С., 1932.

Гяуров, Хр. Предговорът на евангелието от Йоан. С., 1939.

Сорокин А. Христос и Църковъ в Новом Завете. М., 2006.

Трайчев, Е. Произходът на концепцията за Логоса. – ДК, № 3, 1999.

7. Догмат за възплъщението на Господ Исус Христос – история и съдържание.

Препоръчителна литература:

Коев. Т. Догматическите формулировки на седемте вселенски събора. С., 2011.

Омарчевски, Ал. В търсене на истината. Част I. Начало на христологическите спорове. Несторианство. - сп. Богословска мисъл, Supplement I, С., 2003.

Омарчевски, Ал. Акакиевата схизма (484–519). - ГСУ, БФ, (Нова серия), т. 5, 2005.

Омарчевски, Ал. Отношението на папа Лъв I Велики към Халкидонския събор и монофизитството, отразено в неговата кореспонденция. - сп. История, 6/1999, 1–19.

Омарчевски, Ал. Монофизитството до Халкидонския събор. - сп. Духовна култура, 8/2000, 1–16.

Омарчевски, Ал. Публичният диспут между монофизитите–севириани и православните в двореца на император Юстиниан I (532 г.). - Сборник с доклади от МНК, посветена на 70-годишнината на проф. д-р Тотю Коев. В. Търново, 2005.

8. Спорове и свидетелства за историчността на Исус Христос

Препоръчителна литература:

Маринов, Б., Ал. Величков. Наръчник на апологета. Т.2, С., 1959.

Флоровский, Г. (прот.). Живял ли е Христос? (Исторически свидетелства за Христа) – В: Мъдрост и Премъдрост. С., 2009.

9. Арианство, св. император Константин I Велики и I Вселенски събор.

Препоръчителна литература:

Омарчевски, Ал. Свети император Константин I Велики (306–337). С., 2016.

Омарчевски, Ал. Религиозната политика на император Юстиниан I (527– 565). - ГСУ, БФ, (Нова серия), т. 6, С., 2007.

Омарчевски, Ал. Христологията на монофизитите от V–VI в. - сп. Философски форум, 4/1999 г., 51–56.

Омарчевски, Ал. Папа Вигилий (537–555) и спорът за „Трите глави“. - Сборник „Религия, образование и общество за един мирен свят“. Кърджали, 2003, 257–271.

Омарчевски, Ал. „Афтартодокетизмът“ на император Юстиниан I. - Сборник „Богословски размисли“. С., 2005.

10. Култ и религия; Характеристики на религиозните култове – монотеистични, политеистични.

Препоръчителна литература:

Арабистика и ислямознание. Сборник. Т. I, С., 2001;

Арабистика и ислямознание. Сборник. Т. II. С., 2003;

Григориев, Вл. Религиите по света. С., 1995;

Дюркем, Е. Елементарни форми на религиозния живот. С., 1998;

Евстатиев, С. Религия и политика в арабския свят: ислямът и публичната сфера. С., 2006.

Евтимий, архим. Материали за работата по История на религиите в Богословския факултет. – ГСУ БФ, том XX, 1942-43.

Евтимий, архим. Уводни мисли и материали за работата по История на религиите в Богословския факултет. – ГСУ БФ, том XVII, 1939-40.

Елиаде, М. История на религиозните вярвания и идеи. От каменния век до Елевсинските мистерии. С., 1997.

Елиаде, М. Сакралното и профанното. С., 1998.

Елиаде, М. Трактат по История на религиите. С., 1995.

Енциклопедичен речник. Религиозните традиции на света. Изток-Запад, 2006.

Маджуров, Н. Същност и произход на религията. – В: Сборник по богословие, съст. Д. Киров, Т. Коев. С., 2000.

Майендорф, Й. Византийски представи за исляма. Сп. “Богословска мисъл”, 2/2002; Массэ, А. Ислам. М, 1982;

Панчовски, Ив. Пантеонът на древните славяни и митологията им. С., 1993;

Пеев, Й. Ислямът: доктринално единство и разноликост. С., 1982;

Пеев, Й. Съвременният ислям. С., 1999;

Религиите: будизъм, християнство, ислям. С., 1994;

Свещеният Коран. Превод Цв. Теофанов. Тайба ал-Хайрия, 1997;

Стаматова, К. Ако любов нямам... С., 2006;

Стаматова, К. Мюсюлманката между традицията и модерността. С., 2004;

Стаматова, К. Един православен поглед върху “етиката” на Мохамед. С., 2007;

Теофанов, Цв. Арабската средновековна култура. Т. 2. Любов, вино, мъдрост. С., 2002;

Теофанов, Цв. Езическата арабска поезия. С., 1998;

Флоренский, П., Ал. Ельчанинов, Вл. Эрн. История религии. Москва– Париж, 2005;
 Християнството и нехристиянските религии. Съст. и прев. И. Мерджанова. Силистра, 2003.
 Чернышев, В. М. Религиоведение. Киев, 2004;
 Шураки, А. История на юдаизма. Враца, 1999;
 Шураки, А. История на юдаизма. С., 1995;
 Янулатос, Ан., архиеп. Богословски подход към разбирането на другите религии. – В: Православието и глобализацията. Силистра, 2005;

11. Йерусалим като духовен и топографски център в традициите на Юдаизма, християнството и исляма.

Препоръчителна литература:

Дамянова, Е. Светите земи и настъпващият ислям. Правата на Йерусалимския патриарх Софроний, според връчената му от Халиф Омар ибн ал-Хатаб грамота. – История, култура, медии. С., 2017, 75–87.
 Дамянова, Е. Тенденции за централизация на култа в Йерусалимския храм през втората половина на VII век пр.Хр. (археологическо и историческо изследване). С., 2011. /дисертация/
 Дамянова, Е. Йерусалим като топографски и духовен център на мозайката от Мадаба. – В: Богословски размисли. Сборник материали. С., 2005, 29–33.
 Шиваров, протопр. Н. Библейска археология. С., 1992, 387–398.

12. Поява и разпространение на трите монотеистични религии в Европа.

Препоръчителна литература:

Бакалов, Г., Т. Коев. История на религиите. С., 2016.
 Майер, М. Цивилизации и религии. С., 2014.
 Кенеди, Х. Големите арабски завоевания. Как ислямът промени света. С., 2016.

13. Разпространение на християнството на Балк. п-ов

Препоръчителна литература:

Снегаров, Ив. Кратка история на съвременните православни църкви (Българска и др.). Т. II. С., 1945. Снегаров, Ив. История на Охридската архиепископия. т. I. От основаването и до завладяването на Балканския полуостров от турците. Второ фототипно издание. С., 1995.
 Събев, Т. Самостояйна народностна църква в Средновековна България. С., СИ, 1987.

14. Мохамед, живот и дело.

Препоръчителна литература:

Сурдел, Д. Ислямът. София, 1999.
 Кръстевич, Г. Животът на Мохамед, същност на исляма. С., 2019.
 Симеон Евстатиев, съст., Ислямът – Кратък справочник. С., 2008.

15. Ислямът - структура и съдържание на религиозната доктрина

Препоръчителна литература:

Пеев, И. Ислямът.– В: История на религиите. Университетски курс лекции. С., 1999, 239-349.

Стаматова, Кл. Етиката на Мохамед. ГСУ "Св. Климент Охридски", БФ, т.6, нова серия, С., 2006.

Стаматова, Кл. Ако любов нямам... С., 2006, 90-151.

Стаматова, Кл. Ислямската представа за Иисус Христос. С., 2011, 21-121;

Тонева, Кл. Секуларизираната религиозност. С., 2018, 112-161.

16. Култови практики на Исляма

Препоръчителна литература:

Пеев, И. Ислямът.– В: История на религиите. Университетски курс лекции. С., 1999, 239-349;

Стаматова, Кл. Етиката на Мохамед. - ГСУ „Св. Климент Охридски“, БФ, т.6, нова серия, С., 2006;

Стаматова, Кл. Ако любов нямам... С., 2006, 90-151;

Стаматова, Кл. Ислямската представа за Иисус Христос. С., 2011, 21-121;

Тонева, Кл. Секуларизираната религиозност. С., 2018, 112-161.

17. Европейски ислям и ислямофобия.

Препоръчителна литература:

The Oxford Handbook of European Islam, Jocelyne Cesari (ed.), Oxford University Press, 2015

Roy, O., Elbasani, A. The Revival of Islam in the Balkans. From Identity to Religiosity. Published by: Palgrave Macmillan.

Евстатиева, Г. Ислямът и забулването на жените. С., 2016

Франсис Фукуяма, Идентичност и миграция. <http://www.librev.com/index.php/2013-03-30-08-56-39/prospects/tools/world/75-2009-06-17-08-28-46>

Casanova, Jose. Religion, European secular identities and European integration. In: Religion in an Expanding Europe. Edited by Timothy A. Byrnes and Peter J. Katzenstein. Cambridge University Press, 2006.

18. Формиране на мюсюлманските общности в България.

Препоръчителна литература:

Българските алиани. Сборник етнографски материали. Съст. И. Георгиева. С., 1997.

Георгиева, Ц. Помаци – българи мюсюлмани. – Общности и идентичности. Съст. А. Кръстева. С., 1998.

Етнология на суфийските ордени - теория и практика. Съст. А. Желязкова и Й. Нилсен. С., 2001.

Иванова, С. София - столицата на Румелия. - Избор, Пролет-лято, 1998, 18-26.

Ислям и култура. Изследвания. Съст. Лозанова, Г. и Л. Миков, С., 1999.

Мерджанова, И. Мюсюлманските общности на Балканите. Посткомунистически трансформации. С., 2016.

Мюсюлманската култура по българските земи. Изследвания. Съст. Р. Градева и Св. Иванова, С., 1998.

Павлов, П. Християнство и ислям в София през XVI век (Религиозно-демографски проблеми). – Црквене Студије, № 3, 2006, 371-388.

19. Типологизиране на религиозната идентичност

Препоръчителна литература:

Пронина Т. Типология религиозной идентичности: аналитика религиозности современного российского общества. Санкт-Петербург, 2015

Williams, R. Christian Identity and Religious Plurality. – In: The Ecumenical Review, Vol. 58, issue 1-2

20. Религия и политика. Религия и религиозна толерантност. Религиозният диалог и правата на човека в европейската културна традиция и съвременната политика. Християнството и правата на човека. Съжителство, диалог и религиозна толерантност между представителите на световните авраамични (монотеистични) религии.

Препоръчителна литература

Панчовски, Ив. Личостта на Исус Христос. С.,1990; Най-прекрасният. С.,1992.

Панчовски, Иван. Християнската любов : (Етическа генеалогия и аксиология). – В: ГДА, Т. 17(43), 1967-68. С., 1969.

Панчовски, Иван. Богословска аргументация на универсалната декларация за правата на човека. – ДК, 1974, № 12, 8-23.

Панчовски, Иван. Християнска любов към ближните. С., 1977.

Панчовски, Иван. Служението на християнина за благо на човешкото общество. – ДК, 1977, № 1, 14-23.

Панчовски, Иван. Национални и общочовешки мотиви на нравственото постъпване. – В: ДК, 1977, № 6, с.1-10.

Панчовски, Иван. Етически основания за междурелигиозно сътрудничество в миротворното служение. – ДК, 1977, № 8, 4-13.

Нушев, К. Християнското учение за справедливостта. С., 2009.

Нушев, К. Християнска любов. – в: Пътят на човека към Бога. С., 2005.

Нушев, К. Християнските перспективи на междурелигиозния диалог като „диалог на истината“ и „диалог на любовта“. – в: Сб. Български форум за междурелигиозен диалог и сътрудничество. С., 2019, 144-162.

Нушев, К. Българската православна църква и предизвикателствата на междухристиянския и междурелигиозния диалог. – в: Сб. Хармония в различията. София, 2015, с.96-105.

Нушев, К. Православието и правата на човека. – сб. Хармония в различията. С., За буквите - Описменехъ, 2015, 101-108.

Утвърден с решение на Факултетен съвет - протокол 7 - 25.03.2021 г.

Нушев, К. Предизвикателства и перспективи пред междурелигиозния диалог: богословски и религиозно-философски аспекти в светлината на православно християнство. – в: Сб. Хуманизъм-наука-религия. Ценности, парадигми и предизвикателства в междурелигиозните отношения. София, БАН, 2015.

21. Римокатолическата църква и секуларизмът

Препоръчителна литература:

Ремонд, Р. Религия и общество в Европа. С., 2006.

Хабермас, Ю., Й. Ратцингер. Диалектика на секуларизацията. С., 2006.

Тонева, К. Секуларизираната религиозност. С., 2018.

22. Опити за обединение на Източната и Западната Църкви в първите векове след схизмата 1054 г.

Препоръчителна литература:

Бакалов, Г., Т. Коев. Въведение в християнството. С., 2000.

Архим. Амвросий (Погодин). Свети Марк Ефески и Флорентийската уния. С., 2019.

Ангелов, А. Политическа история на Византия. С., 2013.

23. Възникване, учение и развитие на Старокатолическата църква

Препоръчителна литература:

Климент (йеромонах), Рилец. Старокатолицизъм, неговата история и вероучение. Пловдив, 1936.

Цанков, Ст. (протопр.). Старокатолицизмът и X Международен старокатолически конгрес. С., 1926.

Цоневски, Ил. Преговори между Православната и Старокатолическата църкви за сближение и съединение. - ГДА, т. XVI, 2, 1966-67.

24. Римскоправни аспекти на имуществения статус на Религиозните организации.

Препоръчителна литература

Малина Новкиришка- Стоянова, достъпна на: <http://web.uniplovdiv.bg/paunov/Stidia%20Iuris/broi%202%20-%202014/Malina%20Novkirishka.pdf>

Николчев, Д. За историята на Римското право и неговата връзка с Каноническото право. – Годишник на Пловдив. Университет ЮФ, Научни трудове, т. 1, кн. 7, 2000.

Николчев, Д. Църковното право и римското право във Византия - две части на един и същ правен ред (юриспруденция и юридически школи). – История, кн. 2, 2000.

Николчев, Д. За имуществения и търговскоправния режим на Българската православна църква. – Богословска мисъл, кн.1-4, 2007, 149 – 184.

25. Форма и логическа схема на проповедта

Утвърден с решение на Факултетен съвет - протокол 7 - 25.03.2021 г.

Препоръчителна литература:

Александров, А. Проповед, Проповедник, Слушатели. С., 2018, 120-134/

**26. Придружаване в гранични и екзистенциални моменти от живота на вярващия:
Физически и психически болестни състояния; Смърт в семейството; Суицидни
помисли и действия.**

Препоръчителна литература:

Антоний, митр. (Блум). Пастирът до леглото на болния. – Християнство и култура, № 2, 2002.

Янев, Иво. Грижа за страдащата душа (Пастирски грижи за хората с психични заболявания и душевни разстройства), С., 2018.

Янев, Иво. Пастирски грижи за младите хора в риск. Дисертация. С., 2013.